

دانشگاه قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش نهج البلاغه

عنوان پایان نامه

اعراب و بلاغت نهج البلاغه (خطبه ۸۴ تا پایان خطبه ۹۰)

استاد راهنما

دکتر سید عدنان لاجوردی

استاد مشاور

پوران میرزائی

دانشجو

فاطمه مسکرپور امیری

ماه و سال دفاع

شهریور ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشگاه قرآن و حدیث است.

این اثر پیشکش

چهارده ماه فروزان، دانایان علم قرآن، رهنمایان دین، زمامداران حق و یقین،
معصومین علیهم السلام؛

و تقدیم به پدر و مادر مهربانم که نتوانسته‌ام قطره‌ای از دریای بیکران محبتشان را
جبران کنم.

تقدیر و تشکر

سپاس بی‌کران پروردگار یکتا را که هستی‌مان بخشید، و به طریق علم و دانش رهنمونمان شد، و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود، و خوشه‌چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. و با سپاس فراوان از استاد فرهیخته و بزرگوار، جناب آقای دکتر سید عدنان لاجوردی، که حقیقتاً به انجام رسیدن این پایان‌نامه را مرهون زحمات، توجهات و رهنمودهای بی‌دریغشان می‌دانم. و نیز از استاد مشاور ارجمندم، سرکار خانم میرزائی که شاهد فراز و نشیب این کار بودند و دلسوزانه مرا یاری رساندند، سپاسگزارم.

همچنین از صبر و حوصله اعضای مهربان خانواده‌ام و از همکاری سایر بزرگواران و عزیزانی که نقش بسزائی در تألیف این اثر داشتند، صمیمانه تشکر می‌کنم و سلامت و سعادت ایشان را از خداوند منان خواستارم.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

چکیده

پژوهش حاضر، با تکیه بر خُطَب ۸۴ تا ۹۰ نهج البلاغه، به بررسی اعرابی و بلاغی عبارات آن پرداخته است تا میزان تأثیر این دو مقوله را در فهم معانی و مقاصد والای کلام امام علی علیه السلام، روشن سازد. در بخش اعراب خُطَب، نقش نحوی واژگان و جملات، مورد بررسی قرار گرفته و تا حدّ توان، با توجه به نظرات برخی از شارحان، به وجوه مختلف اعرابی آن‌ها نیز اشاره شده است؛ سپس در حوزه بلاغت، - علی‌رغم اشارات اندک شروح نهج البلاغه - سعی شده است، بر اساس علوم "معانی"، "بیان" و "بديع"، نکات مهم و برجسته بلاغی گردآوری شود.

همچنین در فصلی مجزا، مصادیق برگزیده و شاخص اعرابی و بلاغی، تألیف شده است تا وجوه مختلف اعراب و بلاغت، بررسی شود، و تأثیر آن در فهم درست متون نهج البلاغه و درک زیبایی‌های کلام امیرالمؤمنین علیه السلام، نمایان گردد.

آنچه از این پژوهش به دست آمده، ارتباط تنگاتنگ وجوه مختلف اعرابی و بلاغی با فهم مراد متکلم، در دستیابی به حقیقت کلام آن حضرت است؛ زیرا این اختلافات و پیچیدگی‌ها، ترجمه‌ها و برداشت‌های گوناگونی از یک عبارت نهج البلاغه پدید آورده، و مفاهیم متعددی را به ذهن مترجمان و شارحان متبادر کرده است. بنابراین بدون توجه به "اعراب" و "بلاغت"، رسیدن به کنه فرمایشات امام در نهج البلاغه دشوار بوده، و نمی‌توان، آن‌گونه که شایسته است، به زیبایی‌ها و آرایه‌های لفظی و معنوی کلام ایشان پی برد.

کلید واژه‌ها: اعراب، بلاغت، نهج البلاغه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶	فصل اول: کلیات
۱۷	۱.۱. بیان مسئله تحقیق
۱۷	۱.۲. ضرورت و اهداف
۱۸	۱.۳. سؤالات تحقیق
۱۸	۱.۴. فرضیات تحقیق
۱۹	۱.۵. پیشینه تحقیق
۱۹	۱.۶. نتایج علمی و عملی تحقیق
۲۰	۱.۷. چارچوب نظری تحقیق
۲۰	۱.۷.۱. فصل اول: کلیات
۲۰	۱.۷.۲. فصل دوم: اعراب خطبه ۸۴ تا ۹۰
۲۰	۱.۷.۳. فصل سوم: بلاغت خطبه ۸۴ تا ۹۰
۲۱	۱.۷.۴. فصل چهارم: مصادیق شاخص اعرابی و بلاغی نهج البلاغه
۲۱	۱.۷.۵. فصل پنجم: نتایج
۲۱	۱.۸. مباحث مقدماتی و مفاهیم اولیه
۲۱	۱.۸.۱. روند پیدایش علم نحو و اهمیت این علم
۲۳	۱.۸.۲. علم اعراب
۲۵	۱.۸.۳. مفهوم فصاحت
۲۵	۱.۸.۳.۱. فصاحت در لغت
۲۶	۱.۸.۳.۲. فصاحت در اصطلاح
۲۷	۱.۸.۳.۲.۱. فصاحت کلمه
۲۸	۱.۸.۳.۲.۲. فصاحت کلام
۲۹	۱.۸.۳.۲.۳. فصاحت متکلم
۲۹	۱.۸.۴. مفهوم بلاغت
۲۹	۱.۸.۴.۱. بلاغت در لغت
۳۰	۱.۸.۴.۲. بلاغت در اصطلاح
۳۱	۱.۸.۴.۲.۱. بلاغت کلام

٣١.....	١.٨.٤.٢.٢. بلاغت متكلم
٣٣.....	١.٨.٥. فصاحت و بلاغت نهج البلاغه
٣٦.....	١.٨.٥.١. سخنان ادیبان و نویسندگان بزرگ درباره نهج البلاغه
٤٥.....	فصل دوم: إعراب خطبهها
٤٦.....	٢.١. إعراب الخطبة ٨٤
٥٢.....	٢.٢. إعراب الخطبة ٨٥
٥٧.....	٢.٣. إعراب الخطبة ٨٦
٦٨.....	٢.٤. إعراب الخطبة ٨٧
٨٧.....	٢.٥. إعراب الخطبة ٨٨
٩٢.....	٢.٦. إعراب الخطبة ٨٩
١٠٠.....	٢.٧. إعراب الخطبة ٩٠
١٠٨.....	فصل سوم: بلاغت خطبهها
١٠٩.....	٣.١. خطبة ٨٤
١٠٩.....	٣.١.١. معانی
١٠٩.....	٣.١.١.١. انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
١١٠.....	٣.١.١.٢. حالتهاى اسناد، مسند، مسندٌ إليه و متعلقات آنها
١١١.....	٣.١.١.٣. وصل و فصل
١١٢.....	٣.١.١.٤. ایجاز و اطناب
١١٢.....	٣.١.١.٥. تقدیم و تأخیر
١١٣.....	٣.١.٢. بیان
١١٣.....	٣.١.٢.١. مجاز
١١٣.....	٣.١.٢.٢. استعاره
١١٤.....	٣.١.٢.٣. کنایه
١١٤.....	٣.١.٣. بدیع
١١٤.....	٣.١.٣.١. سجع
١١٤.....	٣.١.٣.٢. صنعت موازنه
١١٥.....	٣.١.٣.٣. رد العجز الى الصدر
١١٥.....	٣.١.٣.٤. جناس
١١٥.....	٣.١.٣.٥. استطراد
١١٥.....	٣.١.٣.٦. طباق
١١٦.....	٣.١.٣.٧. مراعاة النظر

۱۱۶.....	۳.۱.۳.۸. ذم شبیه به مدح
۱۱۶.....	۳.۲. خطبه ۸۵
۱۱۶.....	۳.۲.۱. معانی
۱۱۶.....	۳.۲.۱.۱. انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
۱۱۷.....	۳.۲.۱.۲. حالت‌های اسناد، مسند، مسندُ‌إلیه و متعلقات آنها
۱۱۸.....	۳.۲.۱.۳. فصل و وصل
۱۱۸.....	۳.۲.۱.۴. ایجاز و اطناب
۱۱۹.....	۳.۲.۱.۵. تقدیم و تأخیر
۱۲۰.....	۳.۲.۱.۶. قصر
۱۲۰.....	۳.۲.۲. بیان
۱۲۰.....	۳.۲.۲.۱. تشبیه
۱۲۰.....	۳.۲.۲.۲. استعاره
۱۲۱.....	۳.۲.۲.۳. مجاز
۱۲۱.....	۳.۲.۲.۴. کنایه
۱۲۱.....	۳.۲.۳. بدیع
۱۲۱.....	۳.۲.۳.۱. سجع
۱۲۱.....	۳.۲.۳.۲. صنعت موازنه
۱۲۲.....	۳.۲.۳.۳. لزوم ما لا یلزم
۱۲۲.....	۳.۲.۳.۴. جناس
۱۲۲.....	۳.۲.۳.۵. اقتباس
۱۲۲.....	۳.۲.۳.۶. طباق
۱۲۳.....	۳.۲.۳.۷. مراعاة النظیر
۱۲۳.....	۳.۲.۳.۸. تقسیم
۱۲۳.....	۳.۲.۳.۹. تفسیر
۱۲۴.....	۳.۳. خطبه ۸۶
۱۲۴.....	۳.۳.۱. معانی
۱۲۴.....	۳.۳.۱.۱. انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
۱۲۶.....	۳.۳.۱.۲. حالت‌های اسناد، مسند، مسندُ‌إلیه و متعلقات آنها
۱۲۷.....	۳.۳.۱.۳. فصل و وصل
۱۲۸.....	۳.۳.۱.۴. ایجاز و اطناب

۱۳۰ ۳.۳.۱.۵. تقدیم و تأخیر
۱۳۰ ۳.۳.۲. بیان
۱۳۰ ۳.۳.۲.۱. تشبیه
۱۳۰ ۳.۳.۲.۲. استعاره
۱۳۲ ۳.۳.۲.۳. مجاز
۱۳۲ ۳.۳.۲.۴. کنایه
۱۳۲ ۳.۳.۳. بدیع
۱۳۲ ۳.۳.۳.۱. سجع
۱۳۳ ۳.۳.۳.۲. لزوم ما لا یلزم
۱۳۳ ۳.۳.۳.۳. جناس
۱۳۴ ۳.۳.۳.۴. اقتباس
۱۳۴ ۳.۳.۳.۵. طباق
۱۳۵ ۳.۳.۳.۶. مراعاة النظیر
۱۳۶ ۳.۳.۳.۷. مقابله
۱۳۶ ۳.۳.۳.۸. تفسیر
۱۳۶ ۳.۳.۳.۹. براعت استهلال
۱۳۷ ۳.۴. خطبة ۸۷ (بخش اول)
۱۳۷ ۳.۴.۱. معانی
۱۳۷ ۳.۴.۱.۱. انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
۱۳۸ ۳.۴.۱.۲. حالتهای اسناد، مسند، مسندٌ إليه و متعلقات آنها
۱۳۹ ۳.۴.۱.۳. فصل و وصل
۱۴۰ ۳.۴.۱.۴. ایجاز و اطناب
۱۴۲ ۳.۴.۱.۵. اسلوب قصر
۱۴۲ ۳.۴.۲. بیان
۱۴۲ ۳.۴.۲.۱. تشبیه
۱۴۲ ۳.۴.۲.۲. استعاره
۱۴۶ ۳.۴.۲.۳. کنایه
۱۴۷ ۳.۴.۳. بدیع
۱۴۷ ۳.۴.۳.۱. سجع
۱۴۷ ۳.۴.۳.۲. صنعت موازنه

١٤٨.....	٣.٤.٣.٣. رد العجز الى الصدر
١٤٧.....	٣.٤.٣.٤. جناس
١٤٨.....	٣.٤.٣.٥. اقتباس
١٤٨.....	٣.٤.٣.٦. طباق
١٤٨.....	٣.٤.٣.٧. مقابله
١٤٩.....	٣.٤.٣.٨. مراعاة النظير
١٥٠.....	٣.٤.٣.٩. حسن النسق
١٥٠.....	٣.٤.٣.١٠. تشخيص
١٥٠.....	٣.٤.٣.١١. مبالغه به نحو تبليغ
١٥٠.....	٣.٤.٣.١٢. شجاعة الفصاحة
١٥١.....	٣.٥. خطبة ٨٧ (بخش دوم)
١٥١.....	٣.٥.١. معانى
١٥١.....	٣.٥.١.١. انواع جملات خبرى و انشائى و معانى آنها
١٥٣.....	٣.٥.١.٢. حالتهای اسناد، مسند، مسند إليه و متعلقات آنها
١٥٤.....	٣.٥.١.٣. فصل و وصل
١٥٥.....	٣.٥.١.٤. ايجاز و اطناب
١٥٧.....	٣.٥.١.٥. تقديم و تأخير
١٥٧.....	٣.٥.٢. بيان
١٥٧.....	٣.٥.٢.١. تشبيه
١٥٨.....	٣.٥.٢.٢. استعاره
١٦١.....	٣.٥.٢.٣. مجاز مرسل
١٦١.....	٣.٥.٢.٤. كنايه
١٦١.....	٣.٥.٣. بديع
١٦١.....	٣.٥.٣.١. سجع
١٦٢.....	٣.٥.٣.٢. موازنه
١٦٢.....	٣.٥.٣.٣. لزوم ما لا يلزم
١٦٢.....	٣.٥.٣.٤. رد العجز الى الصدر
١٦٣.....	٣.٥.٣.٥. جناس
١٦٣.....	٣.٥.٣.٦. اقتباس
١٦٣.....	٣.٥.٣.٧. تلميح

۱۶۴.....	۳.۵.۳.۸ طباق
۱۶۴.....	۳.۵.۳.۹ مراعاة النظير
۱۶۵.....	۳.۵.۳.۱۰ تشخيص
۱۶۵.....	۳.۵.۳.۱۱ تجاهل العارف
۱۶۵.....	۳.۶ خطبة ۸۸
۱۶۶.....	۳.۶.۱ معانی
۱۶۶.....	۳.۶.۱.۱ انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
۱۶۷.....	۳.۶.۱.۲ حالتهای اسناد، مسند، مسندٌ إليه و متعلقات آنها
۱۶۷.....	۳.۶.۱.۳ فصل و وصل
۱۶۸.....	۳.۶.۱.۴ ایجاز و اطناب
۱۶۹.....	۳.۶.۱.۵ تقدیم و تأخیر
۱۶۹.....	۳.۶.۱.۶ اسلوب قصر
۱۶۹.....	۳.۶.۲ بیان
۱۶۹.....	۳.۶.۲.۱ تشبیه
۱۶۹.....	۳.۶.۲.۲ استعاره
۱۷۰.....	۳.۶.۲.۳ کنایه
۱۷۱.....	۳.۶.۳ بدیع
۱۷۱.....	۳.۶.۳.۱ سجع
۱۷۱.....	۳.۶.۳.۲ موازنه
۱۷۱.....	۳.۶.۳.۳ لزوم ما لا يلزم
۱۷۱.....	۳.۶.۳.۴ رد العجز الى الصدر
۱۷۲.....	۳.۶.۳.۵ جناس
۱۷۲.....	۳.۶.۳.۶ طباق
۱۷۲.....	۳.۶.۳.۷ مقابله
۱۷۳.....	۳.۶.۳.۸ مراعاة النظير
۱۷۳.....	۳.۶.۳.۹ تفسير
۱۷۳.....	۳.۷ خطبة ۸۹
۱۷۴.....	۳.۷.۱ معانی
۱۷۴.....	۳.۷.۱.۱ انواع جملات خبری و انشائی و معانی آنها
۱۷۵.....	۳.۷.۱.۲ حالتهای اسناد، مسند، مسندٌ إليه و متعلقات آنها

۱۹۲	استعاره .۳.۸.۲.۱
۱۹۳	مجاز .۳.۸.۲.۲
۱۹۳	کنایه .۳.۸.۲.۳
۱۹۳	بديع .۳.۸.۳
۱۹۳	سجع .۳.۸.۳.۱
۱۹۴	موازنه .۳.۸.۳.۲
۱۹۴	لزوم ما لا يلزم .۳.۸.۳.۳
۱۹۴	رد العجز الى الصدر .۳.۸.۳.۴
۱۹۵	جناس .۳.۸.۳.۵
۱۹۵	اقتباس .۳.۸.۳.۶
۱۹۶	طباق .۳.۸.۳.۷
۱۹۶	مقابله .۳.۸.۳.۸
۱۹۶	مراعاة النظير .۳.۸.۳.۹
۱۹۷	عكس .۳.۸.۳.۱۰
۱۹۷	تفسير .۳.۸.۳.۱۱
۱۹۸	فصل چهارم: مصاديق شاخص اعرابی و بلاغی
۱۹۹	۱. ۴. مصاديق شاخص اعرابی
۱۹۹	۱.۱. ۴.۱.۱ خطبۀ ۸۴
۱۹۹	۱.۲. ۴.۱.۲ خطبۀ ۸۵
۲۰۰	۱.۳. ۴.۱.۳ خطبۀ ۸۶
۲۰۱	۱.۴. ۴.۱.۴ خطبۀ ۸۷
۲۰۲	۱.۵. ۴.۱.۵ خطبۀ ۸۸
۲۰۲	۱.۶. ۴.۱.۶ خطبۀ ۸۹
۲۰۳	۱.۷. ۴.۱.۷ خطبۀ ۹۰
۲۰۴	۲. ۴. مصاديق شاخص بلاغی
۲۰۴	۲.۱. ۴.۲.۱ خطبۀ ۸۵
۲۰۵	۲.۲. ۴.۲.۲ خطبۀ ۸۶
۲۰۶	۲.۳. ۴.۲.۳ خطبۀ ۸۷
۲۱۲	۲.۴. ۴.۲.۴ خطبۀ ۸۸
۲۱۳	۲.۵. ۴.۲.۵ خطبۀ ۸۹

۲۱۷	۴.۲.۶. خطبۀ ۹۰
۲۲۰	فصل پنجم: نتایج
۲۲۳	فهرست منابع و مآخذ
۲۲۳	منابع فارسی
۲۲۵	منابع عربی

المخلص

Obstarct

فصل اول: کلیات

۱.۱. بیان مسئله تحقیق

یکی از شاخصه‌های مهم در ارزش‌گذاری یک متن، ساختار متن از لحاظ اعرابی و مهم‌تر از آن فصاحت و بلاغت است، به این معنا که یک متن از لحاظ سلیس و روان بودن و همچنین در ابلاغ و رساندن پیام از چه درجه‌ای از اهمیت برخوردار است.

همان‌گونه که از نام نهج البلاغه پیداست، بلاغت اصلی‌ترین شاخصه آن است و سید رضی با دیدگاهی کاملاً بلاغی سخنان امیر بیان را جمع‌آوری نموده است و در پایان، نام زیبایی نهج البلاغه را برگزید. ارزش ادبی نهج البلاغه از لحاظ نحوی و بلاغی به حدی است که از مرتبه کلام انسانی بالاتر رفته و به کلام خداوند نزدیک گردیده است. (فوق کلام مخلوق و دون کلام خالق).

پس لازم است متن نهج البلاغه از لحاظ ساختار نحوی و بلاغی، واکاوی گردد تا شاید بتوان به کنه فرمایشات مولا پی برد و مفهوم سخن امام را به نیکی دریافت؛ از این رو، این پژوهش برآن است تا با بررسی ساختاری نحوی و بلاغی خطبه ۸۴ تا پایان خطبه ۹۰، به این مهم دست یابد.

منظور از بررسی ساختار نحوی بیشتر، بررسی ساختارهای پرکاربرد نحوی موجود در متن است و در حوزه نکات بلاغی نیز سه علم معانی، معانی جملات خبری و انشائی، اسنا، فصل و وصل، ایجاز و اطناب، قصر، تقدیم و تأخیر، ذکر و حذف؛ بیان: تشبیه، استعاره، مجاز مرسل، کنایه و بدیع: سجع، جناس، طباق و تضاد، اقتباس و ... مد نظر قرار خواهد گرفت.

۱.۲. ضرورت و اهداف

مسلم است که اگر وجوه اعراب و فنون بلاغت موجود در نهج البلاغه، شناخته و تبیین شود، عظمت این کتاب گرانبها بیشتر شناخته می‌شود و خوانندگان کلام مولا بهتر می‌توانند سخنان آن حضرت را دریابند و با

زیبایی‌های این کتاب، بیش از پیش آشنا شوند و از آن‌جایی که این کتاب از جمله کتاب‌های ناب در زمینه بلاغت و اعراب است، ضرورت کار بیشتر در این زمینه‌ها را می‌طلبد.

نهج البلاغه دارای زوایای علمی و ادبی زیادی است بنابراین کار در زمینه اعراب و بلاغت این کتاب نیز، باید آثار مستجمی را پدید آورد.

۱.۳. سؤالات تحقیق

- ۱- ساختار نحوی پرکاربرد در سخنان امیر مؤمنان (علیه السلام) کدام‌اند؟
- ۲- اختلاف‌های اعرابی دانشمندان چه تأثیری در فهم کلام امیر مؤمنان (علیه السلام) گذارده است؟
- ۳- نکته‌های بلاغی پرکاربرد در نهج البلاغه کدام‌اند؟
- ۴- اختلاف‌های بلاغی دانشمندان چه تأثیری در فهم سخنان امیر مؤمنان (علیه السلام) گذارده است؟

۱.۴. فرضیات تحقیق

- ۱- پیچیدگی‌های نحوی برخی از عبارات نهج البلاغه به حدی است که سبب ترجمه‌های گوناگون از یک متن شده است.
- ۲- به نظر می‌رسد بسامد بلاغت در حوزه علم بیان (تشبیه و استعاره) چشم‌گیرتر باشد.
- ۳- به نظر می‌رسد اختلاف نظر میان شارحان نهج البلاغه در مسائل نحوی بیشتر از مسائل بلاغی است.
- ۴- به علت اشاره اندک شروع نهج البلاغه به نکات نحوی و بلاغی و همچنین پراکنده بودن این نکات در شروع گوناگون، که نتیجه آن فقدان یک مجموعه کامل از ترکیب و بلاغت متن نهج البلاغه است، پژوهش حاضر تا حدی این مشکل را در خطبه‌های تعیین شده برطرف خواهد کرد.

۱.۵. پیشینه تحقیق

مسلم است که خود سید رضی اولین کسی است که اصلاً با این نگاه نهج البلاغه را جمع کرده است و درباره آن، این گونه گفته است:

«چنین کتابی محققاً شامل عجایب بلاغت، غرایب فصاحت، جواهر عربیت و روشنگر امور دین و دنیا خواهد بود چنان که در کلام هیچ کس چنین جامعیتی نبوده و کتابی بدین جامعیت فراهم نیامده است.»

بعد از ایشان هم شارحان به اعراب و بلاغت نهج البلاغه پرداخته اند؛ اگر چه کار کاملی در این زمینه ارائه نشده است. برای نمونه می توان به شرح های ابن ابی الحدید، ابن میثم، و ... اشاره نمود. از جمله پژوهش های انجام شده در دوران معاصر می توان به موارد زیر اشاره کرد:

کتاب هایی مانند: *جلوه های بلاغت در نهج البلاغه* (دکتر محمد خاقانی)، *بلاغت نهج البلاغه* (دکتر جلیل تجلیل)، *تحلیل ارکان استعاره های پیچیده نهج البلاغه* (دکتر محمد ادیبی مهر)، و نیز پایان نامه هایی همانند «بررسی و تبیین مشکلات اعراب نهج البلاغه، از خطبه "۱۲۱" تا "۱۸۰"» (محسن احمدی)، «البدیع فی رسائل الامام علی (علیه السلام)» (حسن نوروزی)، «تشبیهات در نهج البلاغه» (عین الله کوهزادی هیکویی)، «جلوه های مجاز در نهج البلاغه (از خطبه ۱ تا ۱۱۰)» (جمال ایزدی)، «بررسی و تبیین مشکلات اعراب در نهج البلاغه شصت خطبه اول» (محمد رضا ابن الرسول)، «بررسی کنایه در نهج البلاغه» (غلام رضا رستمی) و ... موارد فوق هیچ یک به صورت کامل درباره اعراب و بلاغت کار نکرده اند و هر یک به قسمتی از این دو بخش توجه داشته اند و کتاب مستقلی که تمام متن نهج البلاغه را مانند آیات قرآن مورد بررسی نحوی و بلاغی قرار دهد، تاکنون نوشته نشده است.

۱.۶. نتایج علمی و عملی تحقیق

نتایج این پژوهش می تواند مانند کتاب هایی که در زمینه اعراب قرآن و یا کتاب هایی که درباره بلاغت در نهج البلاغه نگاشته شده، مورد استفاده افراد متفاوتی از جمله پژوهشگران و شارحان احادیث، مفسران نهج البلاغه، دانشجویان مرتبط با رشته نهج البلاغه و حتی افراد علاقه مند به علم بلاغت قرار گیرد.

۱.۷. چارچوب نظری تحقیق

۱.۷.۱. فصل اول: کلیات

- بیان مسئله تحقیق؛
- اهمیت و ضرورت؛
- سؤالات تحقیق؛
- فرضیات تحقیق؛
- پیشینه تحقیق؛
- نتایج علمی و عملی تحقیق؛
- چارچوب نظری تحقیق؛
- مفهوم اعراب؛
- مفهوم فصاحت؛
- مفهوم بلاغت؛
- فصاحت و بلاغت نهج البلاغه؛
-

۱.۷.۲. فصل دوم: اعراب خطبه ۸۴ تا ۹۰

- خطبه ۸۴ (نگارش به زبان عربی با اصول: نقش، علامت و محل اعرابی - در حرف، اسم و فعل).
- خطبه ۸۵
- خطبه ۸۶

۱.۷.۳. فصل سوم: بلاغت خطبه ۸۴ تا ۹۰

- خطبه ۸۴
- معانی: معانی جملات خبری و انشائی، اسناد، فصل و وصل، ایجاز و اطناب، قصر، تقدیم و تأخیر، ذکر و حذف.